

CESTA DO NORMALIZAČNÍHO BLÁTA A VEN

TEXT: JOSEF VLČEK

Discopříběh, foto: Miloš Schmiedberger

Hudební film v době normalizace můžeme rozdělit zhruba na tři občas se prolínající proudy. Byl tu – zvláště pak v sedmdesátých letech – proud konformní, postavený většinou na společenské satirě a hudebním středním proudem, dále pak z dětských filmů vycházející „svěrákovsko-uhlířovský“ styl a na konci osmdesátek se zjevující trend, vycházející z tvorby experimentujících malých divadel.

POSLEDNÍ OZVĚNA MINULOSTI

Posledním záchvěvem atmosféry šedesátých let v hudebním filmu byla *Noc na Karlštejně* (1973) režiséra Zdeňka Podskalského, muzikálová kreace, inspirovaná hrou Jaroslava Vrchlického. Jeden z nejpopulárnějších českých filmů téžil z vynikajících hereckých výkonů, ale i ze skrytého akcentu na národní hrdost, jíž bylo po srpnových událostech osmašedesátého třeba. V neposlední řadě pomohla celkovému dojmu hudba Karla Svobody. Jedenáct jeho písní prozrazuje autorovu životní formu. Není divu, že k některým písním se při různých příležitostech dodnes vracíme. Bujaré *Hoja hoj*, Matuškovy procítěné *Do věží* a hlavně *Láska má, já stůňu* patří do zlatého fondu našeho popu.

Jen o rok později se objevila další muzikálová variace na klasické dílo české literatury, film *Hvězda padá vzhůru*, inspirovaná Tylovým Strakonickým dudákem. V době vzniku se žertovalo o tom, že snímek vznikl jen proto, aby existoval nějaký film s Karlem Gottem v hlavní roli. Poněkud plytké pohádkové komedii nepomohl svými (mimořádně vůbec posledními) texty ani Jiří Štáidl, jimiž přispěl do písní svého bratra Ladislava.

Navíc nejznámější píseň z této filmové kreace, *Kufr iluzí*, je cover verzí skladby jednoho z tehdejších neúspěšnějších skladatelů středního proudu Lese Reeda. Poprvé se tu také v hudebním filmu objevuje jakási moralizující tendence, typická pro řadu filmů sedmdesátých let.

MUZIKÁL JAKO AGITKA

Zdeněk Brynych natočil v roce 1975 další hudební film, postavený na tehdejší plejádě popových umělců, *Romance za korunu*. Plytký příběh učňů Pídi a Martiny rámuje svými písněmi největší české dobové hvězdy Karel Gott, Naďa Urbánková, Jiří Schellinger a Helena Vondráčková, ale tentokrát měl Karel Svoboda horší období. *Mít talent, co měl Paganini* Karel Gott dával ještě později občas na svých koncertech, ale to bylo tak všechno, co „film ze života naší mládeže“ přinesl. Na portálu ČSFD kdosi napsal, že film je možno vnímat ironicky, podobně jako *Pytlákovu schovanku*, ale pokud to tak Brynych míní, značně se to nepovedlo.

Ladislav Rychman se vrátil k hudebnímu filmu v roce 1977. *Jen ho nechte, ať se bojí* těžil z filmaři objeveného komického talentu Ludka Soboty, který předtím exceloval ve filmu *Jáchyme, hoď ho do stroje*. Posílou mu byla skladatelská dvojice Jiří Malásek a Jiří Bažant, která s ním spolupracovala už na filmech z šedesátých let. Už *Romance za korunu* se točila kolem světa showbizysu, který byl představován jako cosi kastovního, výjimečného, mimo realitu doby, a zde tento trend pokračuje. Sobotu v roli talentovaného skladatele Aleše Brabce je prezentován jako nepraktický trouba, zneužívaný rejnoky a bafuňáři hudebního světa. Jestliže *Hvězda padá vzhůru* bylo vytvořeno na míru Karlu Gottovi, tahle komedie byla vedle Soboty napsaná na míru Heleně Vondráčkové. Nicméně potěšilo, že se v různých menších rolích objevili herci z Divadla Semafor. Samozřejmě bez svého principála.

Téhož roku se objevila i další komedie s hudebními prvky – *Hop, a je tu lidoop*. Hudba je v tomto agitačním paskvilu až na druhém

místě. Tento film je jednou z tehdejších satir, kritizujících kostrbatým způsobem maloměšťáctví, korupci a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Hudbu k filmu napsal Angelo Michajlov a nutno říci, že *Kam chodíš skryt se, láska* (neboli *Já brány už otevírám*) patřilo k parádním kouskům Gottova repertoáru. *Hop, a je tu lidoop* není jediným filmem, kde se tato píseň objevila. Původně vznikla pro dnes zapadlý hudební film *40 panen a Pythagoras* (1973), který měl v kinech premiéru zhruba ve stejnou dobu jako lidoopí agitka.

HUDEBNÍ POHÁDKA SE VRACÍ

V době, kdy vznikla tato komedie s prvky fantasy, se začal výrazně profilovat muzikálový protisměr, který nestavěl na středoproudých hvězdách. Rodinná komedie *Ať žijí duchové* byla signálem tohoto opačného filmového směru, který se vzdáleně odpíchl od pohádkových filmů z padesátých a šedesátých let. Režisér Oldřich Lipský spolu se scénáristy Zdeňkem Svěrákem a Jiřím Melíškem postavili výraznou hudební stránku filmu na dětských sborech (*Hajný je lesa pán je z nich asi nejznámější*) a nezpěvácích. Jak *Píseň Leontýnky* v podání Dany Vávrové, tak *Žampiony* s Lubomírem Lipským mají poetickou nebo úsměvnou jiskru, jejíhož ducha si povšímneme

Vypíšte jméno a příjmení (slovní označení čísel vyplňte)		Jméno autora	
NÁZEV DÍLA		1	
Název díla (píseň, film, divadlo)		HAINÝ JE LEŠA PÁN	
Skladatel (píseň)		Jiří Štáidl	
Autor textu (píseň)		EMIL SYNEC	
Grafická úprava		Jiří Štáidl	
Prohlášení		Prohlášení	
Datum		Datum	

Vypíšte: Skladatel a úroveň skladby (slovní označení čísel vyplňte)		VÝKON	
Název díla (píseň, film, divadlo)		HAINÝ JE LEŠA PÁN	
Skladatel (píseň)		Jiří Štáidl	
Autor textu (píseň)		EMIL SYNEC	
Grafická úprava		Jiří Štáidl	
Prohlášení		Prohlášení	
Datum		Datum	

Vypíšte píseň a počítá (súčasť odpracované časti navyšujúcej)

NÁZEV DÍLA **Hajný je lesa pán** Jeho číslo **5/24**

Event návy jedn. časť **3,30 min.**

(posas v cykli skladby)

Skladateľ Jaroslav UHLÍŘ			
Autor - skladb. textu (poznámka) Emil SYNEK			
Zpracování	Režisér a poznámka	Název v pův. jazyce	
Překladatel	čas: 00		
Český sbor silov. tanec. orchestru česká píseň			

celá skladba 00

Vypíšte skladateľ a uvedte najmä 8 faktů díla, (je populární skladby 8 faktů celkové délky, aby byl využitelný charakter a vzhled díla).

Autor textu uvedte základní text, režisérské poznámky uvedeny.

Výrok

Grada, díkna Kugota

Dobrotěcký sklamný

Podpisujte protokoláře, je velkým důležitým jev odpovídá za všechny hlasy vzniklé nesprávností vyplývající

Praxe **30.8.77** *proskaw mlin*

podpis - pravým prstem

Ochranný Svaz Autorů
Datum: 1. 5. IX. 1977
Příl.:

i v mnohem pozdější Svěrákově pohádkové férii *Tři bratři*.

Pro Zdeňka Svěráka a jeho kolegu La-
dislava Smoljaka nebyl film *Ať žijí du-
chové* prvním hudebním snímkem. Svě-
rák se už předtím podílel na zmíněném
filmu *40 panen a Pythagoras*, ale pra-
vě zde poprvé do popředí vystoupily ty-
pické rysy jeho tvorby – laskavý úsměv,
svěrázný humor, smysl pro crazy situa-
ce a pochopení pro
slabosti jiných. Byl
schopen odpou-
stat se od dobových
ideologií a psát scé-
náře, které se uká-
zaly být nadčasovými.
To platí i o další
hudební
komedii
Trhák, jejíž uvede-
ní do kin v břez-
nu 1981 zazname-
nalo mezi diváky,
otrávenými z běž-
né české kinemato-
grafie, až výjimečně
pozitivní reakci.

Režisér Zdeněk Podskalský vsadil ve filmu *Trhák* na svůj osvědčený postup zdánlivé koláže písní, který si vyzkoušel několikrát

předtím na televizních revuálních filmech, složených ze zlidovělých staropražských písní. Je pro něj typický zvláštní občasný dojem, že jde jen o krátkou citaci nějaké delší skladby. Autoři patnácti písní, většinou Vítězslav Hádl a Jaroslav Uhlíř, vsadili na lidovkový tón, korespondující s atmosférou vesnického prostředí, ve kterém se film odehrává. Neobvyklé na filmu je ovšem to, že Smoljak se Svěrákem se jen minimálně podíleli na textech písní. Různorodý textařský styl Zdeňka Borovce, Pavla Žáka a Ivo Fischera dal mixu písní jistou pestrost, která „filmu o filmu“ dodala další svérázný rys. Kdo chtěl, našel v bezstarostném *Trhák* i jistý ironický posměch tehdejšímu klišovitému českému popu. Pěvecky ve snímku excelovala Hana Zagorová a kupodivu potěšil i nezpěvák Juraj Kukura, jehož

Nech brouka žít rezonuje na veřejnosti dodnes.

Když jsme u roku 1980, neměli bychom zapomenout na televizní pohádku *Princové jsou na draka*. Jiří Adamec natočil hodinový film podle scénáře televizního dramaturga Jiřího Chalupy a s písničkami dvojice Svěrák a Uhlíř. Skladby *Dělání*, *Statistika nuda* je, *Kdyby se v komnatách* nebo *Hlupáku, najdu tě*

netřeba představovat. S trochou nadšázky by se dalo říct, že pro velkou část generace Husákových dětí (ale i pro jejich rodiče) přinesla kus životního úhlu pohledu na svět.

O pět let později se stejný tým pokusil zopakovat úspěch *Princů* v další televizní pohádce *Co takhle svatba, princí?* Skladatelem písní byl tentokrát Jiří Zmožek, jemuž se ve spolupráci se Zdeňkem Borovcem podařilo napsat další generační hit *Když se načančám*. Nicméně i další písně z filmu pomohly pohádce k velké oblibě, byť jejich obsah byl o něco povrchnější než songy z Adamcova a Chalupova předchůdce.

NAPOSLEDY V NORMALIZAČNÍCH BOTÁCH

V roce 1987 se na chvíli vrátil pokus posunout hudební filmy z fantastických nebo bizarních prostředí zpět do reality. Tentokrát s překvapivým dobovým úspěchem ve filmu *Discopříběh*. V díle režiséra Jaroslava Soukupa se opakuje několik principů, které se objevily už v hudebních filmech sedmdesátých let. Znovu se setkáváme s dospívajícím šestnáctiletým učněm, který hledá své místo na světě. A film je napsán víceméně jako prezentace pro jediného zpěváka – Michala Davida. Středoproudý pop nahradila dobová diskotéková hudba Zdeňka Bartáka

Vypijte plesná a pečlivě (silně) odměrujte část vyzkoušejte)		Jedla trauca	
NÁZEV DÍLA <i>VE STATISTICKÝ BAKČOVNO</i>		1	
Event, název jedn, část (posaz v cykl, okladob)		<i>1275 kradob, kradob, jom na kradob</i>	
Skladatels (zpradonoy)			
<i>VAROSLY UNČIR</i>			
Autor - autoli textu (zpradonoy)			
<i>ZOBENK SURBÁK</i>			
Zpracovatel			
Třelkladitel		Posadka v pladob, AND - NO	
Obzauat		Třaua v plb, jayce	
Forma, Edito			

Vypisuje: Šklobdelat a vrecka osušená 8 takát dila. (in popugulir sklašfio 8 takát
rešioas tak, aby byl vypislen charakter a struktura dila).
Ašiar textu vrecka osušená takát, referioas mami notové osuasy.

VE STATISTICKÝ ROZKLAŠIO
JE SLONCE VNAJE KADJE RÁNO
A I KADJE VE TMA VANO I RANCI
NOC NAMA CILASLO JABLOU JANI

Podepsany prohlášení, se vzhledem k tomu jako upraven a se odpovědí na všechny
dotazy vzhledem k neprospěchu vyplývajícímu

V. PROJEKT den 24. 9. 80

Jozef Proje
gospo. a pravto jménem

VÝDAK	
Gram. denka	Kapeta
Dodatené sklamy	
dodatek 1000 3 - voz Autosky 29. IX. 1980	

Vyplněte přehled a pečlivě (stačí odměrnou část vyplňovat):

NÁZEV DÍLA *Je statisticky dokázáno* STATISTIKA

Event, návyk (jedn. čast) *2,5 min* 10/198

(počet v cyklu, úloha)

Skladová d (poznámky) *Jaroslav Uhlir* 57%

Asur - autistické testy (poznámky) *Zdeněk Svěrák* 51%

Typizace

Překladatel	Režisér a režisérka	Název v půl. jazyce
Označení	<i>zpívá a instruuje skupinu dětí kápiš</i>	
Forma, žánr	<i>dětská píseň</i>	

[illegible]

Noc na Karlštějne, foto: Národní filmový archiv

s texty Eduarda Pergnera, v té době písničkář ještě pod pseudonymem Boris Janíček. Ve srovnání se sedmdesátkami je ovšem příběh mnohem víc „free“, i když zdaleka ne tolik, jak už v té době život mládeže vypadal. Spíš bychom mohli mluvit o naivních představách tvůrců, úplně izolovaných od tehdejší reality. Nicméně film měl mezi většinovým konformním proudem mládeže slušný ohlas a titulní píseň patří dodnes k hlavním titulům Davidova repertoáru.

Discopříběh se dokonce dočkal pokračování. V roce 1992 vznikl *Discopříběh 2*, který story už vyučeného komika Horáčka, jeho ženy kadeřnice Jitky a hlavně Horáčkova otce posunul do opačné dějové roviny. Problémy nemá mladý, ale jeho tatík.

KDYŽ SE ZAČALO BLÝSKAT NA ČASY

Vraťme se ale do lůna sedmdesátých let k prapodivnému zjevu v české

kinematografii, k *Baladě pro banditu* (1978). Filmová adaptace hry brněnského Divadla na provázku byla zázrakem nejen na divadelní scéně, ale i svým zfilmováním. Téma pravděpodobně rezonovalo Brnem delší čas – už v roce 1974 natočili Hana a Petr Ulrychovi kritikou i posluchači vysoce ceněné album *Nikola Šuhaj loupežník*. Obě díla jsou po hudební stránce postavena na ohlasové tvorbě – vycházejí z lidových písní. V případě filmu se skladatel Miloš Štědroň mohl víc opřít o poetické texty Milana Uhdeho, který se jako tehdejší disident skrýval za jménem režiséra Zdeňka Pospíšila. Film ovšem režíroval Vladimír Sís, který příběhu, odehrávajícímu se na začátku dvacátých let minulého století, dal atmosféru divadla na divadle a vytvořil image kdesi mezi trampskou a hippie kulturou. Dosáhl tím ve své době až nečekané aktualnosti – nastupovala doba Port, oproti světu tu v intelektuální době prostředí stále ještě doznívala šedesátá léta a i námět souboje

jedince s nespravedlivou mocí měl divákům co říct. Ohlas *Balady* byl dlouhodobý a nutno uznat, že písně *Zabili, zabili, Ani tak neboří* nebo *Křížem krážem* zlidověly a dodnes je často můžeme slyšet u táboráků.

Sís je i za dalším divadelně hudebním filmem, který stojí za zmínku, i když poměrně zapadl. *Jonáš a Melicharová* (1986) se stal comebackem Jiřího Suchého na filmové plátno. Na poměrně jednoduchý děj byly navázány různé archivní snímky z historie Divadla Semafor. Byl to však signál, že časy se mění.

Divadelní filmy jsou další fází vývoje české hudební kinematografie. Pokračovatelem *Balady pro banditu* se v tomto směru staly filmy *Pražská pětka* (1988) a *Kouř* (1990), kde hudba hrála sice větší nebo menší roli, ale definovaly celou devadesátkovou kulturu. To už byl ale diametrálně jiný svět než ten, co se odehrával v letech sedmdesátých a osmdesátých. ●